

中蒙历史学研究文集

Дундад Монголын түүхийн судлалын түүвэр

本书编委会 编

Редакцын зөвлөл

内蒙古大学出版社

өвөр монголын их сургуулийн хэлэлийн газар

中蒙历史学研究文集

Дундад Монголын түүхийн судлалын түүвэр

本书编委会 编

Редакцын зөвлөл

内蒙古大学出版社

өвөр монголын их сургуулийн хэлэлийн газар

图书在版编目(CIP)数据

中蒙历史学研究文集 / 《中蒙历史学研究文集》编委会编著.

—呼和浩特: 内蒙古大学出版社, 2015. 8

ISBN 978-7-5665-0834-8

I. ①中… II. ①中… III. ①中国历史一文集②蒙古—历史一文集

IV. ①K207-53②K311.07-53

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2015)第 193350 号

中蒙历史学研究文集

主 编	本书编委会
责任编辑	葛永胜
封面设计	张燕红
出版发行	内蒙古大学出版社
社 址	呼和浩特市昭乌达路 88 号(邮编:010010)
联系电话	发行部:0471-4993154/4990092
	编务部:0471-4990533
网 址	http://www.imupress.com
电子邮箱	imupress@163.com
经 销	内蒙古新华书店
印 刷	内蒙古爱信达教育印务有限责任公司
开 本	710mm×1000mm 1/16
印 张	28.25
字 数	490 千字
版 次	2015 年 8 月第 1 版
印 次	2015 年 8 月第 1 次印刷
标准书号	ISBN 978-7-5665-0834-8
定 价	68.00 元

版权所有 侵权必究

《中蒙历史学研究文集》编委会

主 任：刘万华

副主任：毅 松 德力格尔吉日嘎拉（蒙古）

委 员：刘万华 毅 松 德力格尔吉日嘎拉（蒙古）

金 海 何天明 刘蒙林

“Дундад Монголын түүхийн судлал ын түүвэр” Редакцийн зөвлөл

дарга

Лю Ван Хуа

орлогч дарга

И Сүн Дэлгэржаргал / Монгол улс /

Редакцийн ажилтнууд

Лю Ван Хуа И Сүн

Дэлгэржаргал / Монгол улс / Жинь Хай

Хэ Тяньмин Лю Мэнлин

序 言

中蒙两国山水相连，历史文化渊源深厚，有着人文合作的良好传统和基础。2014年8月，习近平主席访蒙期间，将双方关系提升为全面战略伙伴关系，进一步确定了两国关系的未来发展方向，使双边关系达到历史最好水平。当今，政治互信、经贸合作、人文交流已成为发展中蒙关系的三大支柱。推动中蒙关系更好发展，有利于造福两国人民、扩大双方发展空间，这也是时代发展的要求。

在这样的大背景下，内蒙古社会科学院与蒙古国科学院、蒙古国国立大学等学术机构密切合作，历经两年的辛勤努力，推出《中蒙历史学研究》《中蒙关系研究》两部系列论文集。《文集》汇集了两国学者在有关中蒙关系、中蒙历史方面的最新研究成果，致力于总结和梳理中蒙关系的发展历史和经验得失，交流双方在历史研究领域取得的成果，以期通过学术交流达到文明互鉴、学理沟通、助力发展之目的。应当说，这一合作将进一步创新了双方合作的形式和内容，为深化双边的人文合作进行了有益的探索。

俗话说“国之交，在于民相亲，民相亲，在于心相知”。2015年7月，中蒙俄三国元首第二次会晤之际，三方首脑签署深化三方合作的中期路线图。其中提出：“研究扩大三方学术和教育中心合作”“研究在蒙古学和佛教领域开展三方学术合作”“加快建立中俄蒙三方学术和智库交流机制”“推动三方从事国际关系、世界政治经济研究的学术机构加强对话”等一系列指导性方针和意见，为三方深化人文合作进行了顶层设计，提供了行动指南，开辟了三方人文合作的美好前景。

我们衷心地期望，以本系列论文集的出版为契机和平台，与蒙方进一步深化和拓展相关重大问题的联合研究，发挥双方集体智慧，共同传播合作理念，为增进中蒙人民的友谊，促进双边关系的发展，贡献我们的智慧和力量！

刘万华

2015年8月

Өмнөх үг

Дундад Монгол хоёр улс нь уул усаараа залгалдсан, гүн гүнзгий түүх соёлын эх баялагтай, соёл иргэншлийн хамтын ажиллагааны сайн сайхан уламжлал, үндэс суурьтай юм. 2015 оны 8 дугаар сард, Ши Жиньпин дарга Монгол улсад айлчлах үеэр, Дундад Монгол хоёр улсын харилцааг иж бүрэн стратегийн түншлэлийн харилцаанд дээшлүүлж, хоёр улсын харилцааны ирээдүйн хандлагыг тогтоож, хоёр улсын харилцааг түүхийн хамгийн өндөр түвшинд хүргэсэн байна. Одоо гэхэд, улс төрийн харилцан итгэлцэл, эдийн засаг, худалдааны хамтын ажиллагаа, соёлын солилцоо нь Дундад Монголын харилцааг дэмжих гурван том тулгуур хүч болоод байна. Хоёр орны харилцааг цаашид улам бэхжүүлэх нь хоёр орны иргэдэд ашиг хүртээх төдийгүй хоёр орны хөгжлийн хүчин чадлыг ч өргөжүүлнэ, энэ нь мөн цаг эриний хөгжлийн шаардлага юм.

Ийнхүү хоёр орны харилцаа улам нягтарч байгаа таатай орчинд, өвөр Монголын Нийгмийн Шинжлэх Ухааны Академи болон Монгол улсын Шинжлэх Ухааны хүрээлэн, Монгол улсын их сургууль зэрэг эрдэм шинжилгээний байгууллагууд хамтран ажилласан ба хоёр жил гаруйн шаргуу чармайлтаар “Дундад Монголын түүхийн судлал” “Дундад Монголын харилцааны судлал” гэх хоёр шинжлэх ухааны бүтээл гаргасан байна. Уг бүтээлд Дундад Монгол хоёр орны

эрдэмтдийн Дундад Монголын харилцаа, Дундад Монголын түүхийн талд хийсэн хамгийн шинэ судалгааны бүтээлүүд бий. Тэрээр Дундад Монголын харилцааны хөгжлийн түүх болон туршлагын ололт алдагдлыг дүгнэн эмхтгэж, хоёр талын түүхийн судалгааны салбарт олсон амжилтаа харилцан солилцож, эрдэм шинжилгээний талын солилцоогоор дамжин соёл иргэншлийн талд харилцан суралцах, эрдэм шинжилгээний талд харилцан солилцох, хамтаар хөгжихийг дэмжих зорилтод хүрэхийг дэмжсэн байна. Энэхүү хамтын ажиллагаа нь хоёр талын хамтын ажиллагааны хэв маяг болон агуулгыг цаашид улам ахиулж, хоёр талын соёл иргэншлийн хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлэхэд үр дүнтэй судалгаа хийжээ.

Эртний үгэнд “улс хоорондын харилцааг нягтруулах нь иргэдийн найрсаг харилцаанд бий, иргэдийн найрсаг харилцаа гэхээс сэтгэл сэтгэлээ мэдэлцэхэд бий” гэж байдаг. 2015 оны 7 дугаар сард, Дундад Монгол Орос гурван улсын удирдлага хоёрдох удаа уулзалт хийсэн ба гурван орны хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлэх дунд хугацааны заалтуудад гарын үсэг зурсан юм. Уг заалтуудад, “гурван орны эрдэм шинжилгээ, соёлын боловсролын хамтын ажиллагааг өргөтгөхийг судлах” “монгол судлал болон бурхны шашны салбарт гурван улсын эрдэмтэн хамтран ажиллахыг судлах” “Дундад Монгол Орос гурван орны эрдэм шинжилгээ, судалгааны институцуудын солилцооны механизмыг байгуулахыг эрчимжүүлэх” “гурван орны олон улсын харилцааг ахиулах, дэлхийн улс төр, эдийн засгийн

судалгааны эрдэм шинжилгээний байгууллагын харилцаа холбоог ахиулах” зэрэг цуврал заалтууд болон саналуудыг дурдсан эдгээр заалтууд нь гурван орны соёл иргэншлийн хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлэхэд тохитой нөхцөл бүрдүүлэн өгсөн байна.

Ийнхүү бид шинжлэх ухааны цуврал бүтээл хэвлэгдэн гархаар дамжин Монгол улстай холбогдох асуудлын тойрон дахь судалгааны хамтын ажиллагаа цаашид улам гүнзгийрүүлж, хоёр талын хамтын судалгааны институцуудаа /Think — Tank/ ашиглан, хамтын ажиллагааны үзэл баримтлалаа дамжуулж, хоёр орны иргэдийн найрсаг харилцааг улам бэхжүүлэн, хоёр талын харилцааг ахиулахад өөрийн хувь нэмрээ оруулах хүсэлтэй байна.

Лю Ваньхуа

2015 оны 8 дугаар сар

Дундад Монголын түүхийн судлалын түүвэр

Хэвлэлийн газар: Өвөр монголын их
сургуулийн хэлэлийн газар

хаяг: Хөх хотын зуу уд гудамж 88—р

Хариуцлагатай редактор: Гэ Еүишэн

ISBN: 978—7—5665—0834—8

68юань

目 录

中世纪蒙古人与伊斯兰教	乔 吉	1
蒙古族源问题述论	晓 克	20
清代内外蒙古札萨克喇嘛旗与掌印呼图克图喇嘛旗 以及其管理体制比较研究	胡日查	35
中蒙两国蒙古史学界主要观点比较研究	斯林格	63
清代绥远城八旗兵换防制度初探	刘蒙林	81
论蒙古国沙·比拉〈蒙古史学史〉的史学世界 ——以反思“新清史”理论为视角	李德峰	96
编制《内蒙古蒙古文古籍文献目录》的重要性 ...	全 荣	112
图们汗的统治及其与明朝关系 ——兼论明朝对图们汗的政策	于默颖	130
中国蒙古史学界历史观之变迁述论	刘春子	146
郭道甫 40 年(1894—1934)事实整理	朝格满都拉	160
对“屈射”一词的考述	B·巴图苏荣	217

公元 6—9 世纪蒙古民族	LP·德力格尔吉尔嘎拉	232
17 世纪喀尔喀满清关系问题		
——以扎萨克诺彦为例	E·吉格木道尔基	264
关于清代喀尔喀汉人农民		
——18 至 19 世纪 20 年代	S·尼玛道尔吉	297
外蒙古同事关系的几个问题		
——以大盛魁商号为例	D·巴扎尔道尔吉	323
博格多汗政权与驻北京亲王那彦图之间的往来		
.....	達·乌云吉日嘎拉	341
1955—1965 年间蒙古人民共和国建设		
热潮中的汉人工人	D·乌力吉巴特尔	358
蒙中经济领域合作中存在的问题	S·恩和琪琪格	373
蒙古国和中国台湾的文化、经济合作	D·卓力宝	413
台湾史学界对蒙古征服者史的观点	N·阿荣高娃	427

ГАРЦИГ

Дундад эртний үеийн Монголчууд ба Ислам шашин
..... Чойжи 1

Монгол үндэстний угсаа гарлын тухай өгүүлэх нь
..... Шюо Кэ 20

Чин улсын үеийн монгол орны засаг ламын хошуу ба тамгатай
хутагтын шавь нар хошуудын хамааралтын харьцуулсан
судлал Хуриц 35

Дундад, Монгол хоёр улсын монголын түүхийн ухааны гол
үзэл баримтлалын харьцуулал Сэлэнгэ 63

Чин улсын үеийн Сүйюань хотын найман хошууныЦэргийг
цэрэг татах дүрмийн тухай судалгаа
..... ЛиҮ Мэн Лин 81

Ш. Бирагийн “Монголын түүх бичлэг” хэмээх зохиолын
тухай——“Чин улсын түүхийн шинэ хандлага”——ийн онолын
үүднээс эргэцүүлэх нь Ли Дэ Пин 96

“Өвөр монгол оронд хадгалагдаж бүхий эртний монгол
бичгийн гарчиг”——ийг найруулахын чухал чанар
..... Чуан Рун 112

Түмэн хааны ноёрхол хийгээд Мин улстай харилцах
харилцаа——Мин улсаас Түмэн хаанд авсан улс төрийн

бодлогологугаа холбогдуулан өгүүлэх нь

.....	<i>Уй МҮО Инь</i>	130
Дундад улсын Монгол түүх судлалын үзэл баримтлалынхувьсал, хөгжил	<i>ЛиҮЧҮн зи</i>	146
Мэрсээгэхийн 40 жил/1894—1934/—ийн бодит ажиллагааг эмхэтгэх нь	<i>Цогмандал</i>	160
Цюйшэ хэмээх нэрийн тухай нэгэн саналыг нягтлахь	<i>Б. Батсүрэн</i>	217
МЭ VI—IX зууны үеийн монгол чууд	<i>П. Дэлгэржаргал</i>	232
XVII зууны Халх—Манжийн харилцааны асуудалд —Засгийн ноёдын жишээн дээр	<i>Э. Жигмэддорж</i>	264
Манжчин улсын үеийн халхдахь хятад тариачин иргэдийн тухай /XVIII—XIX зууны II хагас хүртэл	<i>С. Нямдорж</i>	297
Ар монголдахь түншийн харилцааны зарим асуудлыг Да Шен Күй пүүсээр тодруулахнь	<i>Д. Базардорж</i>	323
Богд хаант монгол улс ба бееэжинд суух чин ван наянтын харилцаа	<i>О. Оюунжаргал</i>	341
БНМАУ—ын их бүтээн байгуулалтын ажилд хятад ажилчид оролцсон нь (1955—1965 он)	<i>Д. Өлзийбаатар</i>	358
Монгол, хятадын эдийн засгийн хамтын ажиллагаауд тулгамдаж буй асуудлууд	<i>С. Энхцэцэг</i>	373
Монгол—Тайваний соёл, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа	<i>Д. Золбоо</i>	413
Монголын байлдан дагууллын түүх Тайваний түүх судлалд	<i>Н. Ариунгуа</i>	427

Дундад эртний үеийн Монголчууд ба Ислам шашин

Чой жи^①

Өгүүлэлийн товч

Х III зуунд монгол цэрэг баруунш дайлах явцад өрнө дахин болон дорно дахины хоорондын хуурай замын зам харилцааг нэвтрүүлэх нь өрнө дахин болон дорно дахины аж ахуй, соёлын солилцоог ахиулжээ. Монгол цэрэг баруунш дайлахаас өмнө дундад ази болон дундад дорнод орон арабын ноёрхол доор байсан учир бүр ислам шашныг шүтэж байв. Монгол цэрэг баруунш дайлсан хойно дээр өгүүлсэн газар оронд дөрвөн их хаант төрийг байгуулсан ба мөн ислам шашны соёлын гүн гүү орж ислам шашны соёлын өргөтгөл ба дарлалт доор баруунш дайлсан монгол цэрэг арга бус ислам шашныг хүлээн авсан байна.

Монгол цэргийн баруунш дайлнаас нааш эдүгээ бултлах түүх гэрчилсэн нь одоогийн Дундад ази, Баруун ази, Дундад дорнод орон жич Дундад европын улс орны монголчуудын

① [中国]乔吉:内蒙古社会科学院历史所研究员。Чой жи:Өвөр Монголын Нийгмийн шинжлэх ухааныхүрээлэнгийн Түүх судлах газар.

хойчис нэгэнт бүр мөсөн ислам шашинтан болж хувирсан ба тэд хэдийбээр монголын хойчис гэх боловч тэдэнд зөвхөн зохих хэмжээний монгол үндэстэн лүгээ цусан харьцаанаас бусад нь монголын уугуул нутагт оршин тогтнож байгаа монголчуудтай харьцуулвал үг хэл, үсэг бичиг, соёл, шашин, шүтлэг, амьдралын зан тахал аль бүхэн бүр эрс өөр болж “өөр нэгэн үндэстэн” гэмээр болсон байна.

Нарийвчлан үзэхэд монголчууд баруунш дайлж дээр дурдсан газар оронд дөрвөн их хаант төрийг байгуулсан жич: алгуур аажмаар ислам шашныг шүтэх болсныг гол шалтгаан нь тухайн монголын язгууртнууд ислам шашнаар дамжуулж өөрийн улс төрийн ноёрхолоон бэхжүүлэх гэсэн төрийн бодлоготой шууд холбоотой юм. Хамаг ойрадын ислам шашныг хүлээж авсан нь баруун хойтын Кипчак хаант улс (бас Зүчийн хаант улс гэх буюу Алтан ордод хаант улс хэмээх 1243 — 1502) — ийн монголын язгууртнууд юм. Кипчак хаант улсын ил хаадуудын дотор тухайн Кипчак хаант улсыг байгуулагч хамаг их хаан болох Бат (1208—1255 он болтол амьдарч байжээ) бээр Чингис хааны тогтоосон эл шашинт бүр эрх чөлөөтэй хэмээх тогтоолыг чанд журамлан явагдуулжээ. үүнчлэн Батын хамгаалалт доор Кипчак хаант улсын ислам шашинтад онцгой их ашиг тусыг хүртсэн байжээ. Тэгээд Батын дүү, даруй Кипчак хаант улсын дөрөвдүгээр үеийн хаан Бэрх (1257 — 1266 хаан сууринаа суув) — ийн үе болоход хамгийн их эрх сүртэй феодал эздийг тулган шаардаж ислам шашны нөлөөг өргөтгөж, ислам шашны хөгжилтөд бат бэх суурийг тавин өгчээ. Хамтад нь түүний харьяат бүх ард даган ислам шашныг ухуулан сурталчилсан бөгөөд бас түүний эрхшээлийн орондоо ислам шашны сүм дуган, сургуулиудыг байгуулсан ба ислам

шашныг дотночилох этгээд болон ислам шашинтаны сургалт лугаа нөхөрсөг харилцаа байгуулжээ. Бас Ил хаант улсын нийслэл Тэбриз /эдүгээгийн Иран улсын Тебриз хот/ — д ислам шашны сүм хийдийг байгуулсан ба сүмийн дээр нь султан Бэрхийн нэрээн сийлсэн байна. Гэвч Бэрхийн ноёрхлын үед ислам шашин зөвхөн ислам шашинтаны дээд давхаргатаны этгээдэд л хязгаарагдаж байсан бөгөөд хаан ордын дотоодын ойр хамаатанд л төвлөрч байжээ. X III зууны дундач үеэс эхлэн X IV зууны дундач үе болтол Кипчак хаант улсын монголчууд, жич тэдний үр ач нар бүгд ислам шашныг хүлээн авсан байна.

Дараа нь Ил хаант улс, даруй X III зууны дундач үеэс эхлэн X IV зуун хүртэл Персийг ноёрхож байсан монгол хаант улс болно. 1295 онд Хасан (1295 — 1304 он болтол хаан сууринаа суув) хаан суурийг залгамжилсан ба удалгүй ислам шашинд Өөрчлөлт явуулж мусламчуудыг халаад хүрээлэлийг олжээ. Хасан хаан бээр өөрийн ноёрхлоон бэхжүүлэхийн тусад уугуул шүтээн болох бөөгийн шүтээнээ таягдаж ислам шашинд орсон юм. Мөнхүү ислам шашны ёс заншилаар монголын уламжлалт ёс суртахууныг орлуулахаар чармайжээ. Тэр хэлэхдээн: “Бид ислам шашинтан болсон хувьд, өөрийн өвөрмөц онцлогоон ислам шашин лугаа уялдуулан нэгтгэж адил болгох хэрэгтэй. Учир нь ислам шашны ёс суртахуун журамлал заншил нь бидний уламжлалт зан суртахуунаас давуу байдаг” гэжээ. үүнчлэн Хасан хаан бээр өөрөө Монголын “хаан” цолоо ислам шашны хамгийн их цол болох “султан” хэмээх цолоор халан өөрчилжээ. үүнчлэн ислам шашны ном судар буюу Хасаны байгуулсан зарлиг зааварт бүр “Султан ахмед Хасан” хэмээн нэрлэдэг. үүнчлэн Ил хаант улсын харъяан дахь бүх монголчууд алгуур